

Odysseus

verteld door Simone Kramer
met illustraties van Els van Egeraat

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Inhoud

DEEL 1

- Waar is Odysseus? 13
- Zeus, Hermes en Athene 18
- Vergadering op Ithaka 23
- Telemachos op reis 29
- Odysseus en Kalypso 36
- Odysseus en Nausikaä 41
- Bij de koning der Phaiaken 48

DEEL 2

- De wraak van de Kikonen 57
 - De Lotos-eters 62
 - Bij de Kykloop 67
 - Polyphemos verblind 73
- De ontsnapping uit de grot 78
 - Koning Aiolos 83
- Het land van de Laistrygonen 90
- De noodlottige verkenningsstocht 96
 - Kirke de tovenaars 101
- De tocht naar het dodenrijk 106
 - Kirkes raad 113
- Een gewaarschuwd man 118
- De runderen van Helios 123

DEEL 3

Terug op Ithaka 133
Weerzien met Telemachos 140
Een bedelaar in het paleis 145
Poging tot vrede 151
Odysseus en Penelope 155
De wedstrijd 161
Het gevecht met de vrijers 167

Woordenlijst 177

Troje, de onoverwinnelijke vesting Troje met haar hoge zware muren, haar indrukwekkende paleizen en haar strijdlustige inwoners – Troje was gevallen.

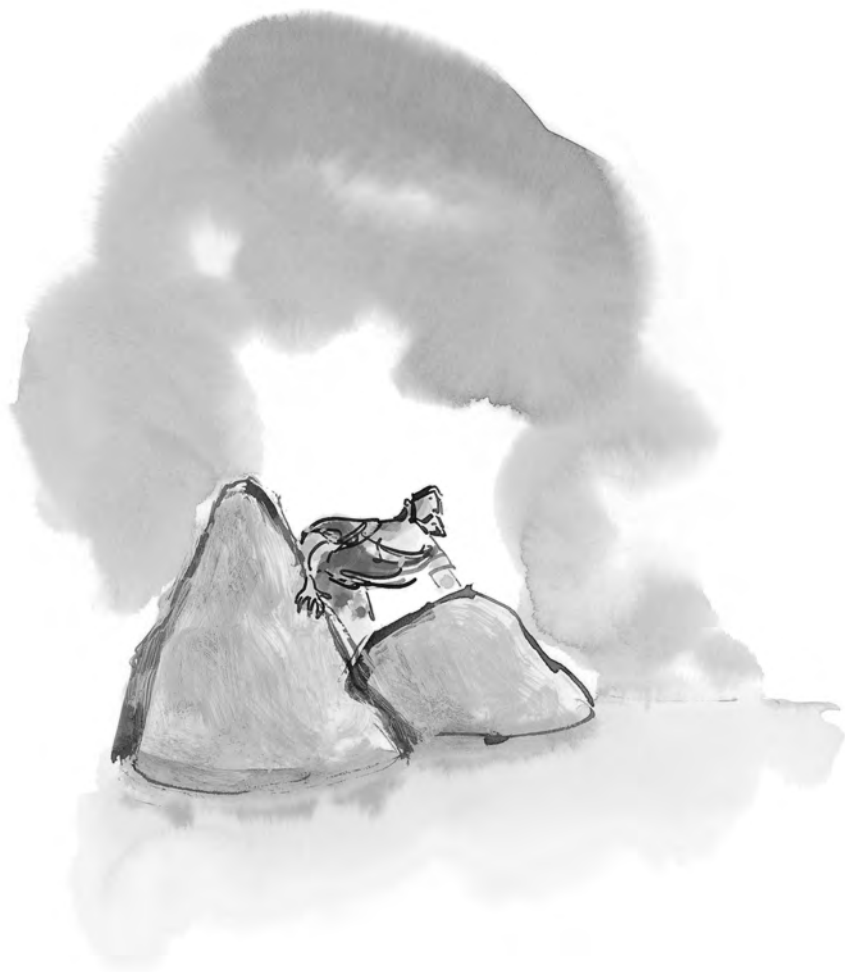
Tien jaar lang hadden de Grieken de stad belegerd. Ze wilden wraak. De Trojaanse koningszoon Paris had Helena geschaakt, de beeldschone vrouw van de koning van het Griekse Sparta, en dat ging zomaar niet!

Met meer dan duizend oorlogsschepen waren de vorsten van Griekenland de Aegeïsche Zee overgestoken. Ze hadden een legerkamp gebouwd op het strand vóór Troje en zo was de oorlog begonnen. De oorlog die volgens de oppergod Zeus door het lot werd gewild, en waarmee hij en veel andere goden zich uitgebreid bemoeiden. Onderhandelingen en gevechten tussen Trojanen en Grieken hadden elkaar afgewisseld en uiteindelijk zegevierde het Griekse leger door een list: het paard van Troje.

Na de overwinning begonnen de aanvoerders en hun mannen die de verschrikkelijke strijd hadden overleefd, aan de terugtocht naar huis. Maar die reis ging niet zonder kleerscheuren! De meeste vorsten moesten heel wat ontberingen en ellende doorstaan.

Een van hen was Odysseus, de koning van Ithaka.

DEEL 1

Waar is Odysseus?

In het paleis van Ithaka wachtte Telemachos op Odysseus, zijn vader, die hij nooit echt had gekend.

Twintig jaar geleden was de koning van het eiland Ithaka vertrokken om met de andere Griekse vorsten oorlog te gaan voeren tegen het verre Troje, en op dat moment was Telemachos nog geen jaar oud. Hij kon zich niets herinneren van de man die volgens zijn moeder zo trots op hem was geweest, die met hem had gespeeld en voor hem zorgde. Maar hij had des te meer over hem gehoord! Niet alleen van zijn moeder Penelope, maar ook van zijn oude verzorgster Eurykleia, van de bedienden in het paleis, en van de boeren en de herders op het eiland.

‘Odysseus was sterk, slim en ongelooflijk dapper,’ zeiden ze, en volgens Penelope was hij ook nog eens de knapste man van heel Griekenland.

Op deze slimme, sterke en dappere Odysseus zat Telemachos nu te wachten. Vol ongeduld, want zo’n fantastische vader kon hij wel gebruiken! Aan zijn grootvader Laërtes had hij niet veel. Die liep al tegen de negentig en was te zwak om Odysseus als koning te vervangen. Telemachos zelf was langzamerhand oud genoeg om het bestuur over het eiland en over het paleis op zich te nemen. Maar helaas was het daar nog steeds niet van gekomen.

Het paleis van Ithaka was in grote wanorde. Het wemelde er van de mannen. Hooggeplaatste figuren die maar op één ding uit waren: trouwen met Penelope.

De koningin van Ithaka zat daar tenslotte maar alleen, vonden ze. Die man van haar, die zo dapper uit vechten was gegaan, had zich na de overwinning op Troje niet meer vertoond. En hoeveel jaar geleden was die oorlog al niet afgelopen! Er gingen geruchten dat andere Griekse aanvoerders al lang en breed weer thuis zaten. Maar Odysseus was weg en bleef weg. Wat er precies met hem gebeurd was? Daar braken de aanbidders zich het hoofd niet over. Penelope was beeldschoon en bovendien: wie met haar trouwde, was meteen koning van Ithaka. Dat wilden ze allemaal wel.

Van alle kanten kwamen de gegadigden, 'de vrijers' zoals ze genoemd werden, op de eenzame Penelope af. Niet alleen van andere eilanden, maar ook van Ithaka zelf. Meer dan honderd mannen hadden het plan opgevat om naar de gunsten van de koningin te dingen en zetten daarbij het hele eiland op stelten.

Ze sloegen overal hun tenten op en sommigen vestigden zich gewoonweg in het paleis. Ze bezetten met grote regelmaat de eetzaal, waar ze smakkend en kluivend enorme stukken vlees naar binnen werkten, onder de woedende blikken van de bedienden. Dat vlees kwam van de runderen en varkens die ze uit de stallen en van het land van Odysseus haalden, tot ontsteltenis van de herders.

De vrijers lieten de slaven en slavinnen van Penelope voor zich werken. Ze dronken de hele voorraad wijn van het paleis op, ze haalden de graanschuren leeg om genoeg brood te hebben en ze trokken zich nergens iets van aan. Niet van de woede van de bedienden, niet van het protest van de herders. Zelfs de zwijnenhoeder Eumaios, die aan het hoofd van die herders stond, werd gedwongen te doen wat ze zeiden. Met Telemachos, dat kleine ventje, die minkukel van een prins, hielden ze al helemaal geen rekening.

‘Van hem hebben we gelukkig niets te vrezen,’ riepen ze onder het eten tegen elkaar, terwijl ze wezen op de jongen, die inderdaad angstig en schuw in een hoek zat. En luid lachend gingen ze verder met schrokken en schransen.

Echte uitvreeters waren het, de vrijers van Penelope, die in groepen of alleen steeds maar weer kwamen aanzetten, en het zag er niet naar uit dat er aan hun wangedrag gauw een eind zou komen.

Telemachos verlangde dus niet voor niets naar de terugkeer van zijn vader. De krachtige Odysseus zou die verzameling schurken wel eens even aanpakken. Als hij maar eenmaal in het paleis was, zouden de vrijers trouwens vanzelf wel de aftocht blazen. Want wanneer Penelope haar eigen man weer had, viel er op Ithaka geen echtgenote meer te veroveren.

‘Mijn arme moeder,’ peinsde Telemachos. ‘Ze wordt steeds bleker en magerder. Al die aanbidders die achter haar aanzitten en zich misdragen! Gelukkig heeft ze ze zich tot nu toe van het lijf weten te houden. Maar ze is er wel ellendig aan toe.’ En hij bedacht hoe hij Penelope ’s nachts onrustig door het huis hoorde scharrelen. Dan ging ze haar werkkamer binnen, waar ze overdag altijd ijverig zat te weven. Wat ze daar in die donkere uren deed, wist hij niet.

De koningin nam haar zoon over dit geheimzinnige gedrag niet in vertrouwen, maar wel luchtte ze af en toe haar hart. ‘Die Eurymachos van Zakynthos, en Perimedes van het eiland daar vlakbij en al die andere kerels... Elke dag vragen ze me ten huwelijk. Ik word er gek van. Weet je wat je vader tegen mij heeft gezegd toen hij wegging? “Penelope, ik trek ten oorlog. Natuurlijk ben ik sterk genoeg om alles en iedereen te overwinnen, maar zeker weten doe je het nooit. Mocht je me niet terugzien, beloof me dan dat je pas twintig jaar na mijn vertrek een

andere man zult nemen.” En die twintig jaar, Telemachos, zijn nu om!’

Bedrukt keken moeder en zoon elkaar aan. Wat moesten ze doen? Zou Odysseus nog wel in leven zijn? Was hij in de oorlog gesneuveld? Lag hij op de bodem van de zee tussen Troje en Griekenland? Kwam hij ooit nog terug?

Er was niemand op Ithaka die het wist.

Zeus, Hermes en Athene

De goden! De goden die op de berg Olympos woonden, die wisten het wél.

Zeus, de oppergod; zijn vrouw Hera; zijn dochter Athene, de godin van de wijsheid die geboren was met een helm op en een speer in de hand; Hermes, de god van de reizigers – bijna alle belangrijke goden zaten in de grote zaal op de Olympos bij elkaar en bespraken het lot van de Griekse vorsten. Deze waren na hun overwinning op Troje aan een lange, moeilijke reis naar huis begonnen, elk met zijn eigen vloot. Geteisterd door zware stormen waren de schepen alle kanten op gedreven. Verschillende aanvoerders hadden hun koers niet meer kunnen bepalen en waren met hun manschappen terechtgekomen op plaatsen waar de bevolking hun niet erg vriendelijk gezind was. Sommigen hadden hun Griekse koninkrijk uiteindelijk weten te bereiken, anderen zwierven nog steeds rond.

‘En ze geven ons, goden, de schuld van hun ongeluk,’ mopperde Zeus. ‘Hadden ze niet wat beter kunnen opletten en een andere koers kiezen?’

Athene keek naar haar vader. ‘Misschien wel...’ zei ze bedachtzaam, ‘maar een van hen kan er niks aan doen dat hij nog niet thuis is, en dat is Odysseus, die goeie man. Hij kan geen kant op!’ De godin begon nu sneller te spreken. Het was duidelijk dat ze erg op Odysseus gesteld was. Ooit had hij een beeld dat aan haar was gewijd uit de belegerde stad Troje gered. Dat was ze niet vergeten. ‘En dan te bedenken hoe het er in zijn

koninkrijk Ithaka aan toegaat!
De vrijers van Penelope zijn er volledig de baas. Telemachos heeft niets te vertellen, en Penelope zelf is langzamerhand ook ten einde raad. En intussen zit Odysseus nog maar steeds...'

'Ja ja, we weten allemaal waar hij zit,' onderbrak Zeus zijn dochter. 'En geloof me, mijn hart is groot genoeg om hem te helpen. Het is tenslotte mijn bedoeling dat hij ooit veilig thuis zal komen. Maar ja, Poseidon...! Die is nog steeds zo kwaad dat hij de ergste stormen te weeg zal brengen zodra Odysseus zich op zee vertoont.'

De andere goden knikten begrijpend. Ze wisten heel goed hoe de vork in de steel zat. De koning van Ithaka – flink en dapper, maar bepaald geen lieverdje! – had een paar jaar geleden de zoon van de zeegod Poseidon verschrikkelijk verwond door een houten paal in zijn oog te steken. Deze zoon was een Kykloop en aangezien Kyklopen maar één oog hebben, was het nooit meer goed gekomen met hem.

'Hij heeft die arme Polyphemos stekeblind gemaakt!' riep Hera, die rillend van afschuw terugdacht aan het voorval. 'Geen wonder dat Poseidon...'

Poseidon?

De goden keken de kring rond. Poseidon was er niet!

'Hij is een paar weken in Ethiopië. Daar worden ter ere van hem grote feesten gehouden,' zei Zeus. 'En nu ik er goed over

nadenk... We zouden natuurlijk van de gelegenheid gebruik kunnen maken om Odysseus te hulp te komen.'

'Prima!' vond Athene, en de anderen vielen haar bij.

Er werd afgesproken dat Hermes, die behalve god van de reizigers ook boodschapper van de goden was, de volgende dag naar de plek zou gaan waar Odysseus zich bevond. Athene kreeg van Zeus de opdracht naar Ithaka te gaan.

'Stel die jongen, Telemachos, maar een beetje gerust over zijn vader en geef hem goede raad,' zei de oppergod. 'Hij zal toch eens iets moeten doen aan de overmacht van die vrijers. Maar denk eraan, ga in vermomming. Want als Telemachos opeens een godin voor zich ziet staan, zou hij wel eens in paniek kunnen raken.'

Athene vertrok diezelfde middag nog. Onderweg vermomde ze zich als Mentès, een oude vriend van Odysseus. Toen de zon net onder was, betrad ze de eetzaal van het paleis op Ithaka. De zaal was overvol. Bedienden liepen met grote schalen heen en weer, en vrijers verdrongen zich lachend en schreeuwend om de tafel waar Penelope zat. In het lawaai merkte niemand dat er een bezoeker in de deuropening stond.

Niemand behalve Telemachos, die opstond en op de vreemdeling toeliep. Hij kon zich onmogelijk de man herinneren die voor het vertrek van Odysseus vaak genoeg in het paleis was geweest en was bang dat zich weer een nieuwe vrijer aandiende.

'Wie bent u?' vroeg hij achterdochtig.

'Ik ben Mentès,' was het antwoord, 'een vriend van je vader Odysseus. Is hij thuis?'

'Nee,' zei Telemachos, een beetje bedremmeld nu. 'Nee, hij is er niet. Ik heb hem al in geen jaren gezien. Hij is met andere Griekse vorsten vertrokken om oorlog te voeren tegen Troje en...'

'Ik weet het,' zei de oude Mentès, 'en ze hebben gewonnen,

de Grieken! Je vader is na die overwinning op de terugreis gegaan naar huis. Ik heb gehoord dat hij er lang over gedaan heeft, maar ik hoopte hem toch hier te treffen. Nu begrijp ik dat hij nog niet is gearriveerd.'

'Maar hij is dus ook niet omgekomen in Troje!' riep Telemachos opgewonden. 'Beste Mentos, kom toch binnen en eet met ons mee. Kijk, daar in de hoek is het rustig. Daar kunnen we zitten en praten. Want ik wil alles horen wat u over mijn vader weet!'

Toen ze zaten, keek Mentos om zich heen en toonde zich verbaasd. 'Al die mannen...' zei hij, 'wat doen die hier eigenlijk?'

Telemachos vertelde over de vrijers die achter zijn moeder aanzaten en alles opaten en opdronken en de baas speelden in het paleis.

'Niet te geloven!' zei Mentos, en hij nam een slok uit de beker wijn die op een wenk van Telemachos door een bediende voor hem was neergezet. 'Dat gaat zo niet, jongen, daar moet je iets aan doen! Je bent oud en wijs genoeg om maatregelen te nemen tegen die kerels. Roep ze morgenochtend, als ze hun roes hebben uitgeslapen, bij elkaar en zeg dat ze moeten vertrekken. En daarna...' Hij nam nog een slok en vroeg: 'Je vindt het toch niet erg dat ik je raad geef?'

Telemachos schudde zijn hoofd.

'Daarna ga je per schip op onderzoek uit. De oude aanvoerder Nestor is uit Troje regelrecht naar zijn koninkrijk Pylos gevaren. Ga naar hem toe, want hij weet wellicht meer over het lot van je vader.'

Mentos zette de wijnbeker op tafel. 'Laten we naar buiten gaan. In het maanlicht is het goed plannen maken.' Maar toen ze samen in de paleistuin stonden, zei hij nog maar één zin: 'Wees flink en hou vol!' Met deze woorden verdween hij in de lucht.

Telemachos keek hem met open mond na. En opeens wist hij het. Die oude man, Mentos, die hem had toegesproken als een vader, dat was geen mens geweest. Hij had bezoek gehad van een goddelijke verschijning!

